

การสร้างสื่อการเรียนรู้

ก่อนที่ครูผู้สอนจะมีการสำรวจสื่อการเรียนรู้ก่อนสอนทุกครั้งว่ามีเพียงพอหรือไม่ ใช้สื่ออะไรบ้างที่ต้องใช้ โดยดูจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูเขียน สื่อการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้าง สื่อการเรียนรู้ร่วมกัน มีการเขียนรายละเอียด ขั้นตอนการผลิตอย่างชัดเจน บุคคลอื่นสามารถนำไปใช้สร้างสื่อได้ด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนจะมีบันทึกการผลิตสื่อ ที่สำคัญสื่อแต่ละชิ้นนั้นเน้นความประหยัดเป็นเกณฑ์ มีการนำวัสดุเหลือใช้มาสร้างเป็นสื่อที่มีคุณค่ามากมาย ดังตัวอย่างสื่อการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนผลิต

ชื่อสื่อ: นิทานจานเดียว

ประเภทสื่อ: ส่งเสริมทักษะ (ให้ความรู้, คุณธรรม, ความเพลิดเพลิน)

วัสดุอุปกรณ์: จานกระดาษขนาดพอเหมาะ สีไม้ สีเมจิก วัสดุตกแต่งอื่น ๆ

ขั้นตอนการทำ

- 1) แต่งนิทานสั้น ๆ ที่แฝงคุณธรรมน่าสนใจ
- 2) ออกแบบตัวละครประกอบเรื่อง จัดวางในตำแหน่งงาน รวมถึงเนื้อเรื่องว่าจะวางไว้ในตำแหน่งใดจึงจะเหมาะสม
- 3) ลงมือวาดภาพ เขียนเนื้อเรื่องนิทานลงในจาน พร้อมทั้งระบายสีตกแต่งให้สวยงาม สะอาดตา

ประโยชน์ใช้สอย

- 1) ใช้ประกอบการสอนเกี่ยวกับการเขียนนิทาน ตามจินตนาการ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนักเรียน

- 2) กระตุ้นให้นักเรียนรักการอ่าน เพราะรูปแบบหนังสือเป็นงานน่าสนใจ
- 3) กระตุ้นให้นักเรียนสนใจเรียน โดยการผลิตชิ้นงานที่แปลกใหม่

ข้อเสนอแนะ

- 1) สามารถนำไปปรับปรุงเนื้อหาที่น่าสนใจนำไปใช้สอนในรายวิชาอื่น ๆ ได้
- 2) อาจใช้กระบวนการกลุ่ม จับคู่ในการทำชิ้นงาน โดยเพิ่มจำนวนนิทานเป็นหลายเรื่อง
- 3) ถ้าเป็นเด็กเล็กอาจใช้งานใบเล้กจะเหมาะสมกว่า
- 4) ถ้าอยู่ในแหล่งเครื่องปั้นดินเผา เซรามิก ใช้วิธีนี้ได้ผลมากเพราะสามารถนำชิ้นงานมาใช้สอยที่บ้านและเป็นของที่ระลึกได้

โดยสื่อแต่ละชนิดที่ครูจัดทำผลิตจะมีภาพชิ้นงานที่สำเร็จแสดงไว้เพื่อให้นักเรียนหรือเพื่อนครูสามารถผลิตได้

ครูจัดทำมีการผลิตสื่อการเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่ชัดเจน เช่น การนำปฏิทินที่ใช้แล้วมาจัดทำเป็นหนังสือภาพประกอบการเรียนเรื่อง รามเกียรติ์ ขั้นตอนการผลิตคือ นำมาพ่นสีใส่กระดาษขาวเทา จากนั้นก็แต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนบทละคร บรรยายลักษณะของตัวละครเอกเหล่านั้นสร้างความสนใจให้กับนักเรียนเป็นอย่างมาก นอกจากจะได้ประกอบการเรียนเรื่องรามเกียรติ์แล้วยังสามารถประกอบการเรียนการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนดอกสร้อย การอ่านทำนองเสนาะได้อีกด้วย ปฏิทินรูปหุ่นกระบอก ครูจัดทำก็นำมาจัดทำเป็นหนังสือเล่มใหญ่ ผนึกภาพด้วยกระดาษขาวเทาแล้วแต่งบทร้อยกรองให้สอดคล้องกับหุ่นในวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ สามารถใช้ประกอบการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี นักเรียนให้ความสนใจ ศึกษาหาความรู้เองเมื่อมีเวลาวางที่สำคัญนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลสื่อการเรียนรู้ด้วย นอกจากนี้ปฏิทินตั้งโต๊ะหลากหลายรูปแบบที่ใช้งานแล้ว ครูจัดทำก็นำแต่งเป็นบทร้อยกรองหลากหลายประเภท อาทิ กาพย์ห่อโคลง กลอนสุภาพ กาพย์ยานี 11 วิชชุมาลาจันทร์ 8 เป็นต้น สามารถใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียนได้ด้วยหรือนักเรียนจะศึกษาด้วยตนเองก็ได้

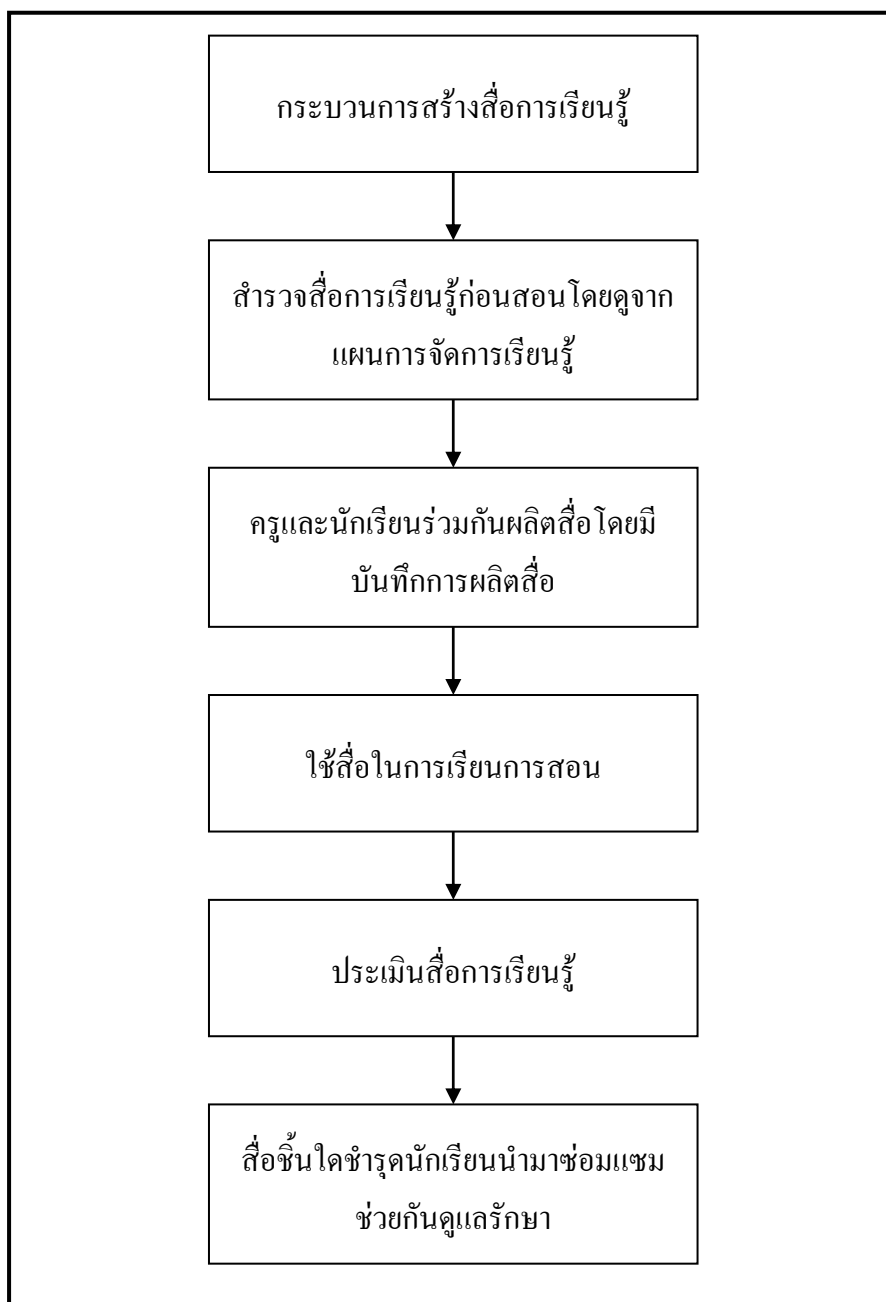
ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูควรใช้สื่อการเรียนรู้ที่ร่วมผลิตกับนักเรียน โดยสื่อการเรียนรู้จะมีเพียงพอดตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น เช่น นิทานงานเดี่ยวในเรื่องการแต่งนิทาน วงล้อราชาศัพท์ในเรื่องคำราชาศัพท์ หนังสือสปริงในเรื่องการบันทึกความรู้

ผลงานสื่อการเรียนรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูร่วมกับนักเรียนจะมีการจัดแสดงไว้ที่หลังห้องเรียนเพื่อให้ผู้สนใจใคร่รู้ได้ใช้ประโยชน์ เป็นการแสดงออกถึงศักยภาพของนักเรียนได้อย่างเด่นชัด สร้างความภาคภูมิใจให้กับนักเรียนเป็นอย่างดี ส่งผลให้นักเรียนรู้จักดูแลรักษาสิ่งที่เขาสร้างขึ้นมาด้วยความสามารถของเขาให้คงอยู่ต่อไป ใช้ประโยชน์ได้นานขึ้นไหนที่ชำรุดนักเรียนก็จะนำมาซ่อมแซมให้ใช้ประโยชน์ได้เหมือนเดิม เป็นการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบคือ การเรียนรู้คู่คุณธรรม โดยที่ครูไม่ต้องจ้ำจี้จ้ำไช แต่นักเรียนจะได้รับการซึมซับทีละเล็กทีละน้อยจนกลายเป็นจิตสำนึกและนิสัยในที่สุด

ครูควรสามารถเป็นแบบอย่างในการผลิตสื่อการเรียนรู้ให้แก่เพื่อนครูในโรงเรียนและเพื่อนครูต่างโรงเรียน โดยมีบันทึกการให้คำแนะนำปรึกษาและบันทึกการยืมสื่อการเรียนรู้ ดังความคิดเห็นของเพื่อนครูในโรงเรียนกล่าวว่า

...พี่ร่วมผลิตสื่อการเรียนรู้อย่างหลากหลาย สื่อแต่ละชิ้นสวยงามเพราะพี่ร่วมมีความประณีต และมีความคิดสร้างสรรค์ ครูในโรงเรียนสามารถยืมสื่อไปใช้สอนหรือนำไปเป็นตัวอย่างในการผลิตได้ไม่เคยหวง ถ้าเราทำไม่ได้ก็ยินดีให้คำปรึกษาและทำให้ดูแลยังสาธิตการผลิตสื่อการเรียนรู้ให้ดูเป็นตัวอย่าง...

สรุปได้ว่า ในการสร้างสื่อการเรียนรู้ครูควรสร้างสื่อการเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน มีหลักฐานการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่ชัดเจนคนอื่นสามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการผลิตสื่อการเรียนรู้ได้ วัสดุ อุปกรณ์ ที่นำมาผลิตสื่อส่วนใหญ่มาจากอุปกรณ์เหลือใช้ เช่น ปฏิทินเก่า ๆ กระดาษที่เหลือใช้ และสิ่งที่ได้ในท้องถิ่นและพบในชีวิตประจำวัน นักเรียนสามารถเรียนรู้จากสื่อด้วยตนเองได้ตลอดเวลา มีการประเมินสื่อการเรียนรู้เพื่อปรับปรุง เมื่อสื่อชิ้นไหนชำรุดนักเรียนก็จะนำมาซ่อมแซมให้ใช้ประโยชน์ได้เหมือนเดิม

ภาพที่ 13 กระบวนการสร้างสื่อการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะสัมฤทธิ์ผลมิได้ถ้าขาดกระบวนการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ในกระบวนการนี้ครูผู้สอนได้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ทั้งก่อนสอน ระหว่างสอน และหลังสอน ดังจะได้กล่าวอย่างละเอียดต่อไป

1. การวัดและประเมินผลก่อนสอน

ก่อนที่จะสอนในทุกระดับชั้นครูผู้สอนจะมีการแจ้ง อัตราส่วนคะแนน วิธีการวัด และประเมินผลให้นักเรียนทราบล่วงหน้า ก่อนที่จะเรียนทุกหน่วยการเรียนรู้จะแจ้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้นักเรียนทราบเพื่อนักเรียนจะได้รู้ว่าเขาจะเรียนอะไร เพื่ออะไร โดยอัตราส่วนคะแนน วิชาภาษาไทย ในหนึ่งปีคือ 60/40 คือแบ่งคะแนนออกเป็น 2 ภาคเรียนภาคเรียนละ 50 คะแนนดังนี้ 30 คะแนนมาจาก การปฏิบัติงาน การทำชิ้นงาน แฟ้มสะสมผลงานและการประเมินสภาพจริง ซึ่งเก็บคะแนนมาจากหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละเทอม ส่วน 20 คะแนนมาจาก คะแนนสอบกลางภาคและปลายภาคอย่างละ 10 คะแนน ซึ่งข้อสอบมีทั้งอัตนัยและปรนัย รายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 7 อัตราส่วนการเก็บคะแนนและวิธีการวัดประเมินผลของครูผู้สอน สักมันใน 1 ภาคเรียน

คะแนน	วิธีการวัดประเมินผล
30 (ระหว่างเรียน)	การปฏิบัติงาน การทำชิ้นงาน แฟ้มสะสมผลงาน การประเมินสภาพจริง
10 (กลางภาคเรียน)	การสอบโดยใช้ข้อสอบอัตนัยและปรนัย
10 (ปลายภาคเรียน)	การสอบโดยใช้ข้อสอบอัตนัยและปรนัย

นอกจากนี้ก่อนเรียนทุกหน่วยการเรียนรู้ครูผู้สอนมีการทดสอบความรู้ก่อนเรียนโดยการสนทนาซักถาม มีการทดสอบก่อนเรียน ทำให้ครูทราบพื้นฐานความรู้ของนักเรียนว่ามีมากน้อยแค่ไหนต้องเพิ่มและย้ำในเนื้อหาส่วนใด นักเรียนก็ทราบว่าตัวเองมีความรู้แค่ไหนก่อนเรียนและเมื่อเรียนจบก็ทราบว่าตัวเองมีความรู้เพิ่มขึ้นแค่ไหนทราบถึงพัฒนาการของตัวเอง

สรุปได้ว่าในต้นปีการศึกษา ก่อนที่ครูวุฒม์จะสอนภาษาไทยทุกระดับชั้น ครูวุฒม์จะแจ้งอัตราส่วนคะแนน วิธีการวัดประเมินผลให้นักเรียนทราบเพื่อนักเรียนจะได้วางเป้าหมายและสามารถกำหนดวิธีเรียนได้เหมาะสมสอดคล้องกับรายวิชา ก่อนที่จะสอนในทุกหน่วยการเรียนรู้ จะมีการวัดและประเมินผลก่อนเรียน โดยมีการทำแบบทดสอบก่อนเรียน และสนทนาซักถามถึงความรู้พื้นฐานของเรื่องที่กำลังจะเรียน

2. การวัดและประเมินผลระหว่างสอน

ในขณะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประเมินผลหลากหลายรูปแบบทั้ง การสังเกต พฤติกรรมการเรียน ประเมินความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน ประเมินตามสภาพจริงจาก การจัดนิทรรศการและการทำงานในห้องเรียน ประเมินโดยเพิ่มสะสมผลงาน โดยเมื่อนักเรียนทุกคนทำงานเสร็จก็มีการเก็บชิ้นงานเข้าเพิ่มสะสมผลงาน โดยงานจะมีการประเมิน โดยตัวเอง เพื่อน ครูและผู้ปกครอง โดยครูวุฒม์กล่าวกับผู้วิจัยว่า

...ในการเรียนการสอนทุกชั่วโมงจะมีชิ้นงานให้นักเรียน เป็น ใบงาน บางครั้งก็ให้เด็กสร้างชิ้นงาน แล้วแต่เนื้อหาและความเหมาะสมนักเรียนทุกคนมีเพิ่มสะสมผลงาน ซึ่งนี่ก็จะเป็นส่วนหนึ่งของคะแนนในรายวิชาภาษาไทย ซึ่งนักเรียนทุกคนตั้งใจทำงานและตกแต่งเพิ่มสะสมผลงานออกมาอย่างสวยงาม...

จากการสัมภาษณ์และสอบถามนักเรียน ได้ให้ความเห็นไว้ว่า “...ครูวุฒม์ให้งานทำตลอดไม่ว่า ใบงาน ทำชิ้นงาน ทั้ง โครงงาน ภาพสามมิติ นิทานงานเดี่ยว พวกเรารู้สึกไม่เบื่อ ไม่เครียดในการเรียนเลยจริง...” “...พวกเราต้องเก็บชิ้นงานเข้าเพิ่มอย่างเป็นทางการเพราะครูจะตรวจและให้คะแนน ใครมีงานไม่ครบครูก็ให้ขอเพิ่มเติมแล้วทำให้เรียบร้อยก่อนสอบ...”

สรุปได้ว่าครูวุฒม์มีการวัดและประเมินผลระหว่างสอน โดยมีการประเมินทั้งด้านความสามารถ ประเมินตามสภาพจริง และประเมินโดยใช้เพิ่มสะสมผลงาน

3. การวัดและประเมินผลหลังสอน

เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนแต่ละหน่วยจะมีการทดสอบหลังเรียนและเมื่อสิ้นปี การศึกษาจะมีการสอบปลายภาคเรียน โดยใช้ข้อสอบทั้งอัตนัยและปรนัยเพื่อตรวจสอบสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

ว่าผ่านเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ของรายวิชาภาษาไทยหรือไม่ คนใดที่ไม่ผ่านครูวรุฒม์ก็จะนัดหมายให้มาสอบแก้ตัวจนกว่าจะผ่าน โดยครูวรุฒม์ให้เหตุผลว่า

...เมื่อสอบเสร็จพี่ก็จะตรวจและแจ้งผลการสอบทันที นักเรียนบางคนไม่ผ่านถ้าคะแนนสอบต่ำกว่าครึ่งพี่ก็จะให้เวลาไปอ่านหนังสือแล้วมาสอบใหม่จนกว่าจะผ่าน พี่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของครูที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนทุกด้านจนเขาผ่านมาตรฐานที่กำหนดไว้ในหลักสูตรซึ่งพี่ยึดถือข้อนี้อย่างเคร่งครัด บางครั้งก็ใช้เวลาสอบแก้ตัวมากกว่าการสอบปกติ แต่พี่ก็ยอมเสียเวลา พี่ถือว่าผลการเรียนนักเรียนออกมาอย่างไรก็เป็นกระจกเงาสะท้อนการสอนของพี่ที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น ๆ ขึ้นไป...

ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูวรุฒม์มีการทดสอบหลังเรียน

ครูวรุฒม์: ทีนี้ครูขอทดสอบหลังเรียนสัก 10 ข้อนะครับเพื่อเป็นการประเมินว่าที่ครูสอนไปเธอเข้าใจถ่องแท้จริงหรือเปล่า จะใช้เวลาในการทำเท่าไรดีครับ

นักเรียน: 10 นาที, 15 นาที, 20 นาที ครับ/ค่ะ

ครูวรุฒม์: 15 นาที และ 20 นาที มากไปครับ ครูรู้ว่าพวกเธอใช้เวลานิดเดียวใช้เวลาสัก 10 นาทีนะข้อละ 1 นาทีครับเหมาะสมดี

หลังจากนั้นครูวรุฒม์ก็แจกแบบทดสอบหลังเรียนให้นักเรียนนักเรียนก็ลงมือทำแบบทดสอบอย่างตั้งใจ

ครูวรุฒม์: เสร็จแล้วใช่ไหมครับ เอาที่นี้เฉลยนะครับนักเรียนอ่าน โจทย์ครับ

ครูวรุฒม์เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียนโดยนักเรียนจะอ่าน โจทย์และคำตอบที่เลือกข้อใดที่นักเรียนส่วนใหญ่ทำผิดครูวรุฒม์ก็จะอธิบายและยกตัวอย่างเพิ่มเติม

ครูวรุฒม์: เอาเฉลยเสร็จแล้วมาคุะแนนกันหน่อยใครได้ 10 คะแนนเต็ม 9 คะแนน 8 คะแนนแสดงว่าสูงสุดได้ 9 คะแนน ประมมื่อให้ตัวเองและเพื่อน ๆ หน่อยครับคนที่ได้ต่ำกว่า 5 มีไหม มี 2-3 คน กลับไปทบทวนอีกครั้งนะครับถ้าไม่เข้าใจก็มาถามครูได้ตลอดเวลาครับ

สรุปได้ว่า ในกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ครูผู้สอนได้มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ใน 3 ขั้นตอนอย่างเป็นกระบวนการ ทั้งก่อนสอน โดยทำการทดสอบก่อนเรียนซักถามความรู้ความเข้าใจก่อนสอน ระหว่างสอน โดยมีการสังเกตพฤติกรรมการเรียน มีการทำชิ้นงาน ทำใบงาน และ หลังสอน มีการทดสอบหลังเรียน การทดสอบกลางภาคเรียน และปลายภาคเรียนเพื่อเป็นการตรวจสอบนักเรียนว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานช่วงชั้น และบรรลุ เป้าหมายของรายวิชาภาษาไทยมากน้อยเพียงใด และนำเอาผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนา นักเรียนและปรับปรุงการสอนของตัวเองต่อไป